

Ziele
i Zoo

ANNA WALIGÓRSKA
MIŁOSZ WALIGÓRSKI

Ziele
i Zoo

Ziele i Zoo

ANNA WALIGÓRSKA
MIŁOSZ WALIGÓRSKI

AKADEMIA
SZTUK
PIĘKNYCH
W GDAŃSKU

*Miłosz Waligórski dziękuje gospodarzom Bałtyckiego Centrum
Pisarzy i Tłumaczy w Visby (Baltic Centre for Writers and
Translators) za ciepłe przyjęcie i udzieloną gościnę.*

Zrealizowano dzięki wsparciu finansowemu miasta Bydgoszczy.

Wydawca: Akademia Sztuk Pięknych w Gdańsku

© Copyrights:

[Anna Waligórska](#) (obrazy), [Miłosz Waligórski](#) (wiersze)

Rysunki i akwarele (21 × 29,7 cm, ołówek, tusz, akwarela, kredka)
powstały w Chorążówce w latach 2018–2019.

Opracowanie graficzne i skład: [Agnieszka Matula](#)

www.behance.net/agnieszkamatula

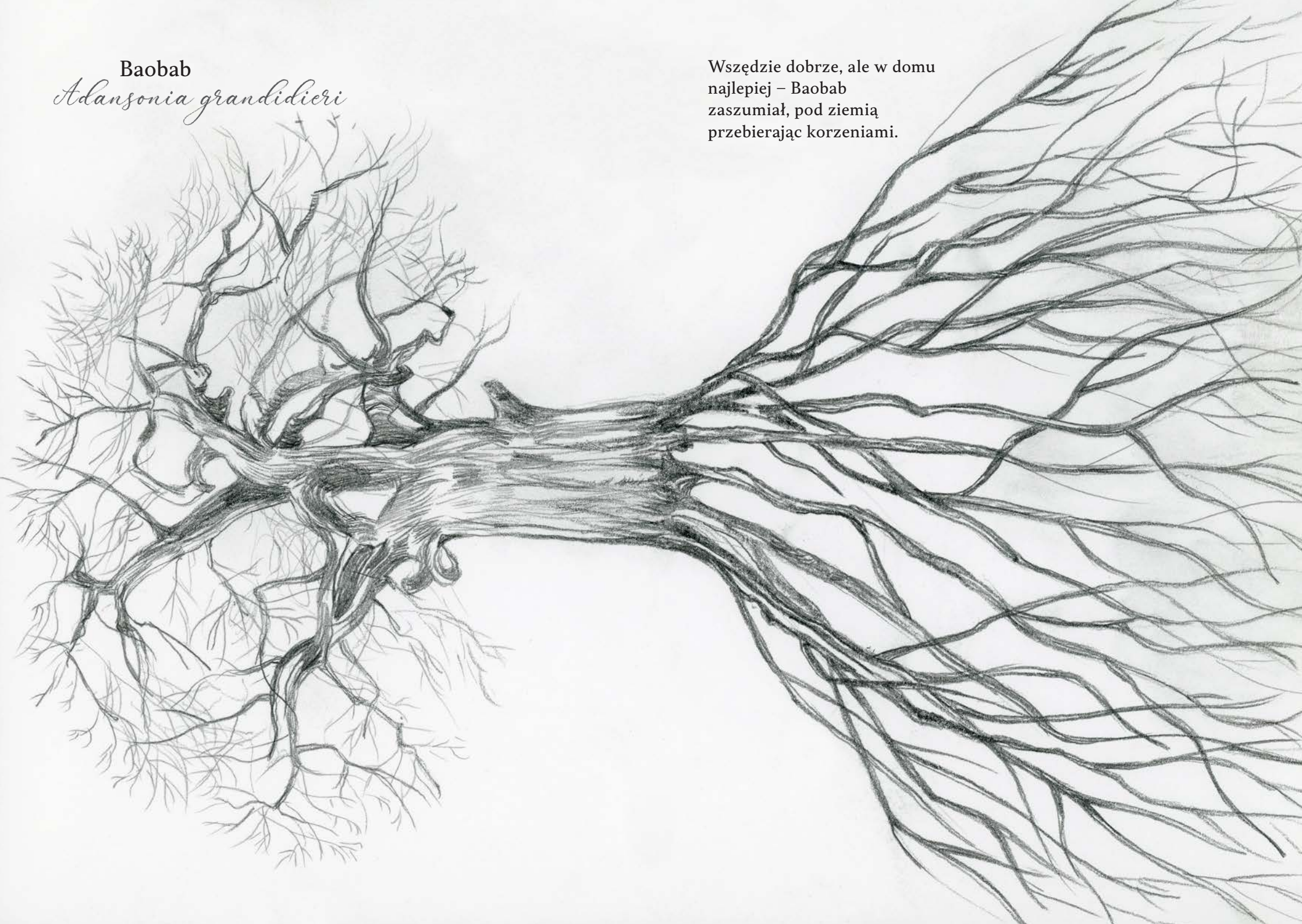
www.matoolab.com

Gdańsk, 2019

ISBN: 978-83-66271-05-0

Baobab
Adansonia grandidieri

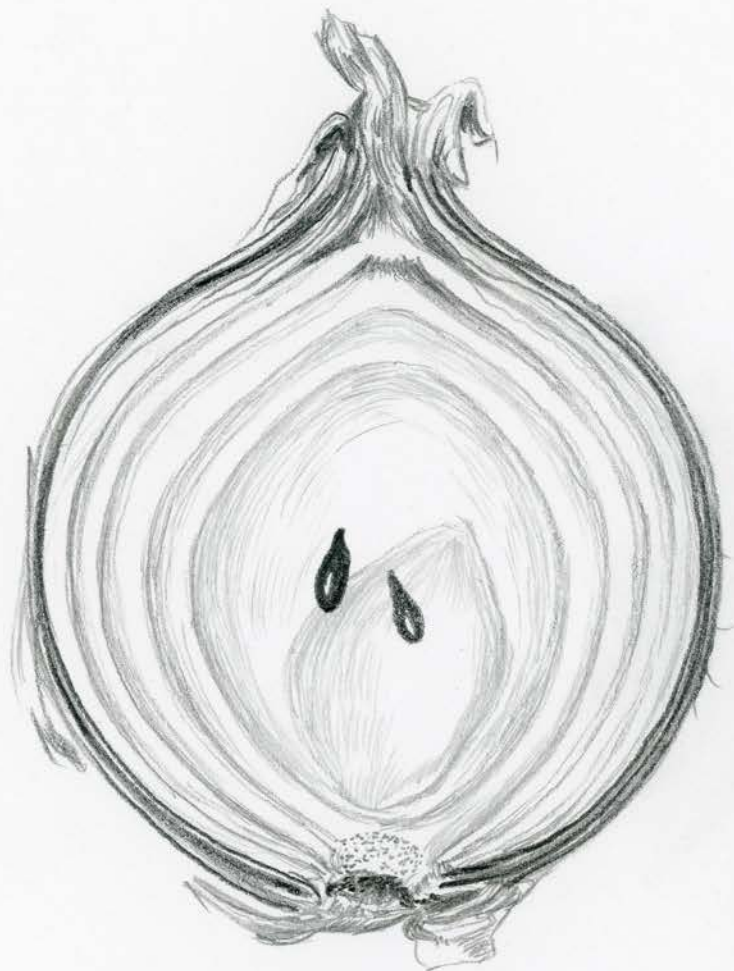
Wszędzie dobrze, ale w domu
najlepiej – Baobab
zazumiał, pod ziemią
przebierając korzeniami.

Buka
Morra morra

Jestem szwedzka bajarka,
nie siadaj u mych stóp,
bo dostaniesz wilka.
Wszystko ci streszczę:
w środku będzie ucieczka
(fuksem lub psim śwędem),
początek i koniec,
co patrzą na siebie,
wezmą ją na spytki,
na rogi, w dwa ognie.
Pamiętaj,
będzie krótko
i będzie gorąco.
Jestem szwedzka bajarka,
nie siadaj u mych stóp.

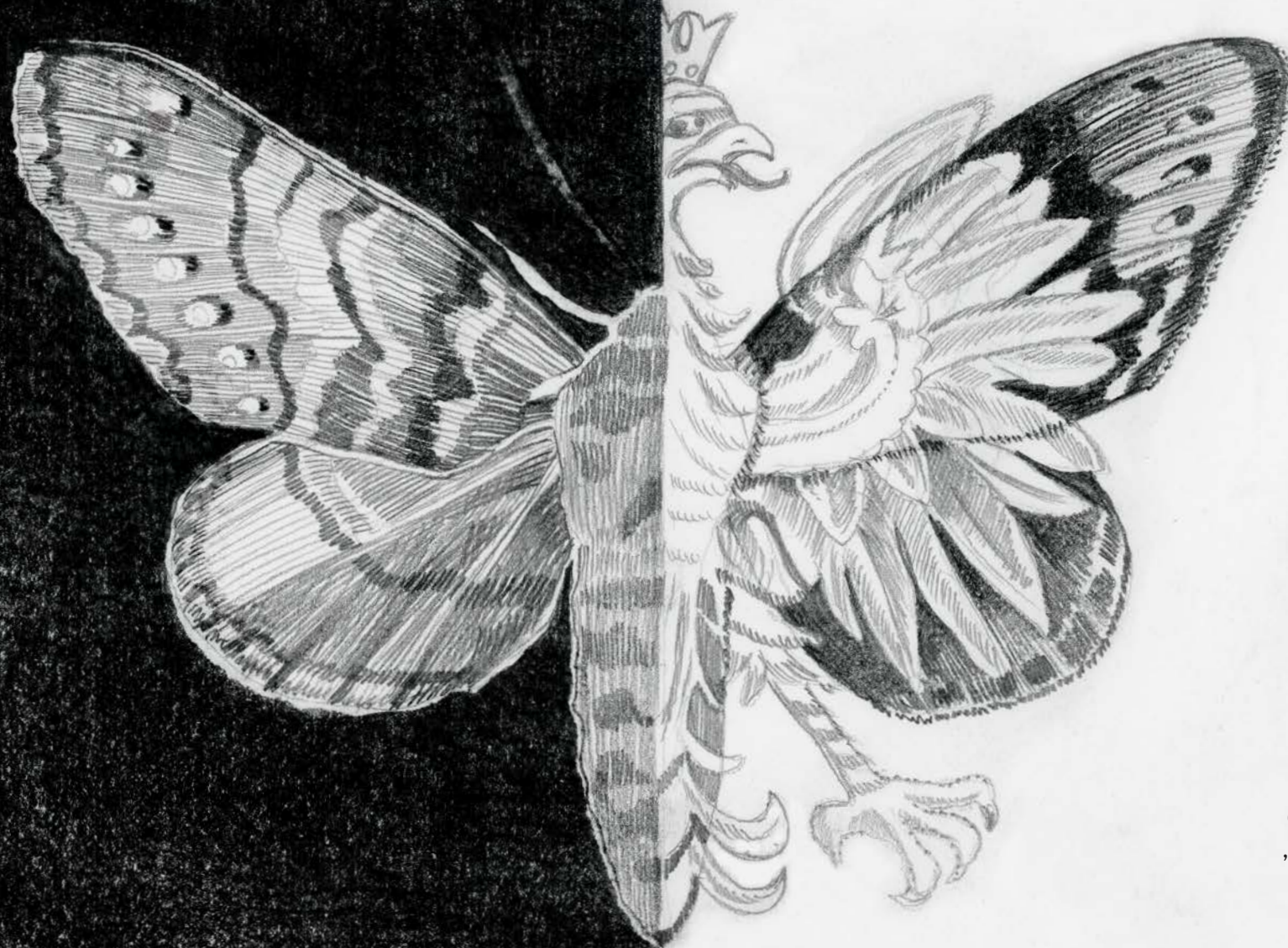

Mówi cebula:
– Dla mnie to pestka, prawda.
Jest wyrwana z kontekstu.
Wiemy tylko, że mówi do jabłka.

Ćma ruska
Heterocera russica

Ćma polska
Heterocera polonica

W Świat leci,
pod osłonę nocy.

Gdy coś jej zaświta –
„Pod Twoją obronę...”
– ucieka się
do ostateczności.

Dąb
Quercus

A jeśli będziesz chciał coś na mnie wydębić,
podłożę ci korzeń i nóżka ci się
powinie.

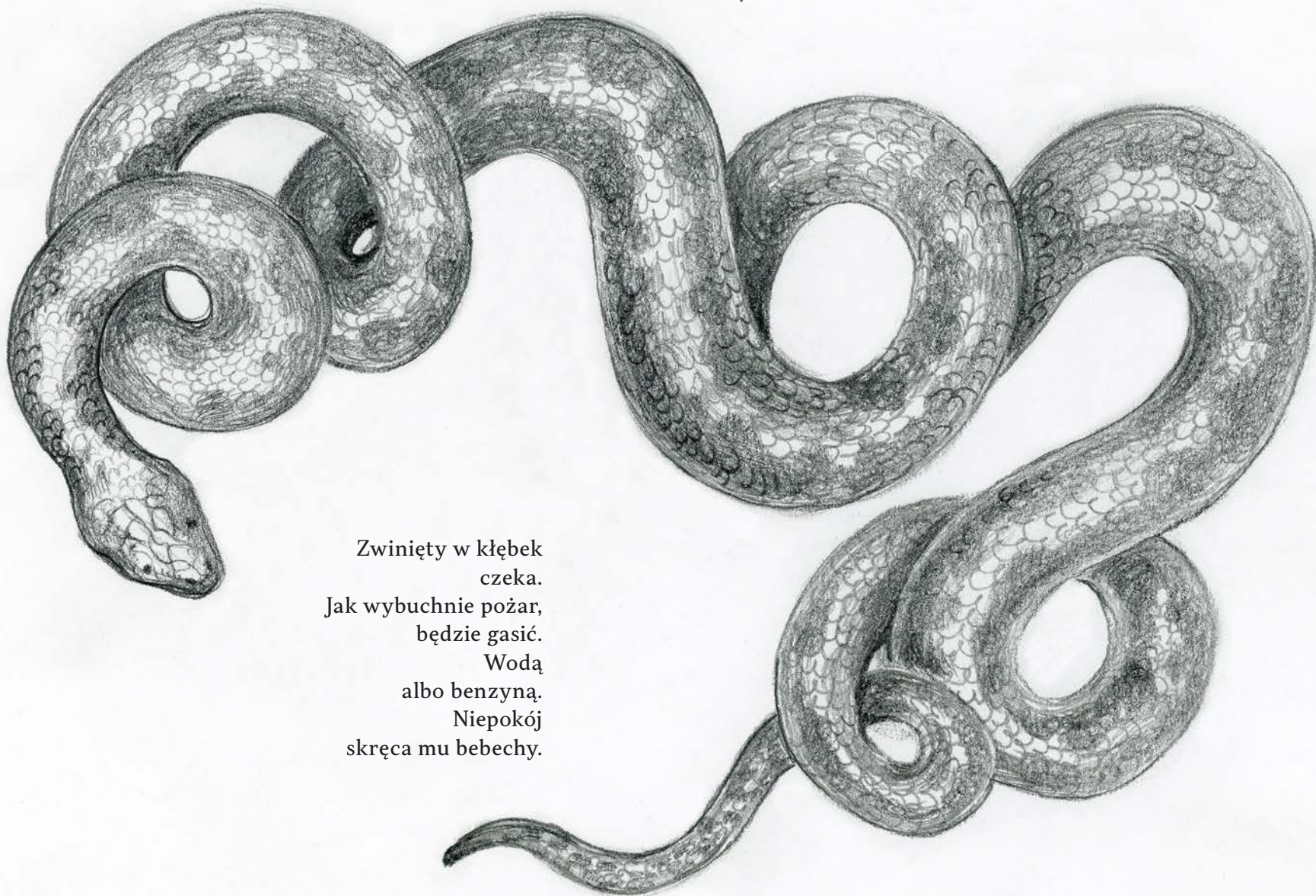
Gorączka podróżna
Paralaksa

Tu byłam
dni drogi stąd.

Serpens 26.

Hydrant
Serpens convolutus

Zwinięty w kłębek
czeka.
Jak wybuchnie pożar,
będzie gasić.
Wodą
albo benzyną.
Niepokój
skręca mu bebechy.

Jabłko
Pomum

Dla mnie pestka to piekło –
powiedziało jabłko do cebuli,
a ta jęła płakać, nieśmiertelna.

Koniczyna
Dzięciolina

Gonili, uciekałam, aż grdyka latała.
Dopadli, spałowali, połamali ręce.
Na łące zakwitły wszechpolskie rumieńce.

Korzeń środkowoeuropejski
Radix radicitus

Między pancerfaustem a
„ruki wwierch”
moja dłoń
zakorzenia się
w kieszeniach.

Kosa
Turdus merula

Na twoim miejscu
nie próbowałbym wszystkiego
nim dotknąć.
Wyobraź sobie:
metalowa poręcz,
siarczasty mróz
nie puszcza nawet rękawiczki,
cóż dopiero mięso,
a ty pochylasz się,
bierzesz je za przewodnika,
łączysz się w bólu
i tak już zostajesz,
bez słowa,
nawet kiedy na języku
ląduje ci
kos w dopełniaczu.

Kot nasz codzienny
Felis noster quotidianus

Mam kaca,
szczekam na wczoraj.

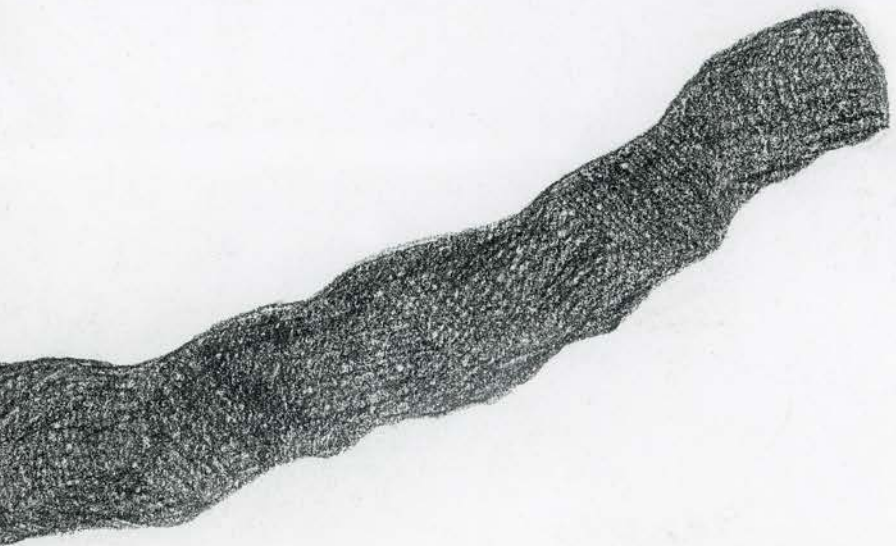
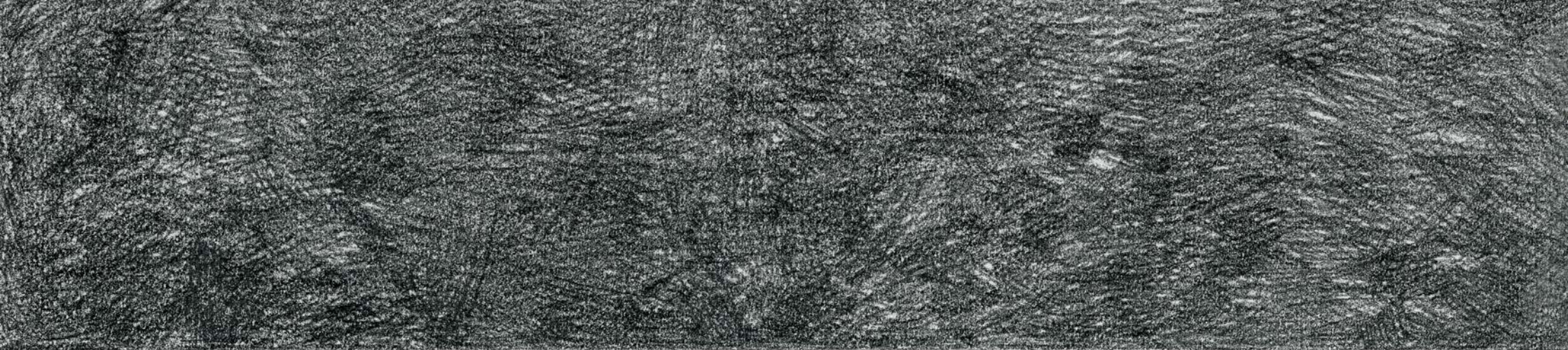

Kozioł
Caper emissarius

Dobrze, że jestem,
nieprawda?

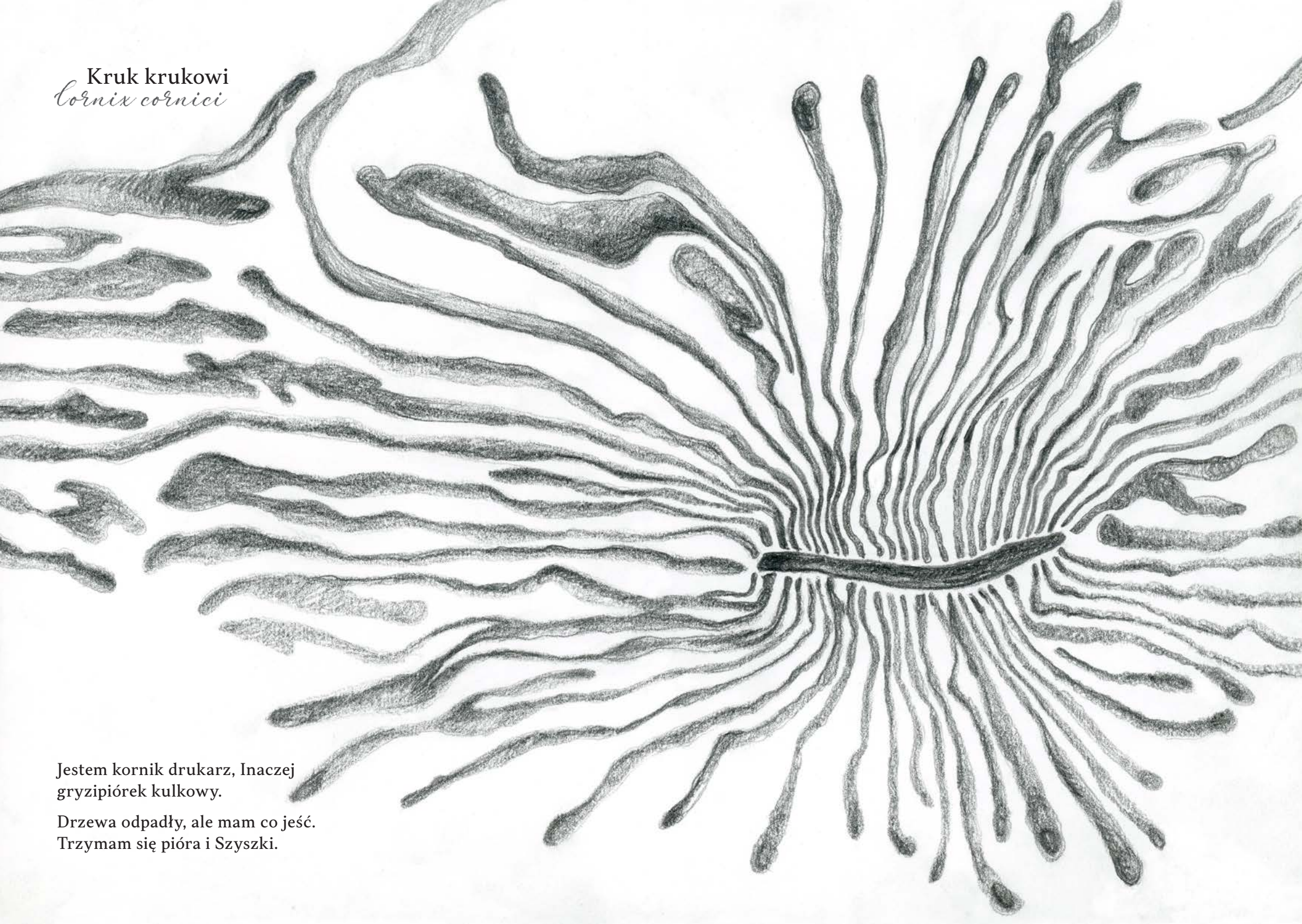
Ofiarnie koziołkuję po twojej dolinie.

Kret
Talpa

Kto pod kim dołki kopie, kopie
pod nieobecność.

Kruk krukowi
Cornix cornici

Jestem kornik drukarz, Inaczej
gryzipiórek kulkowy.

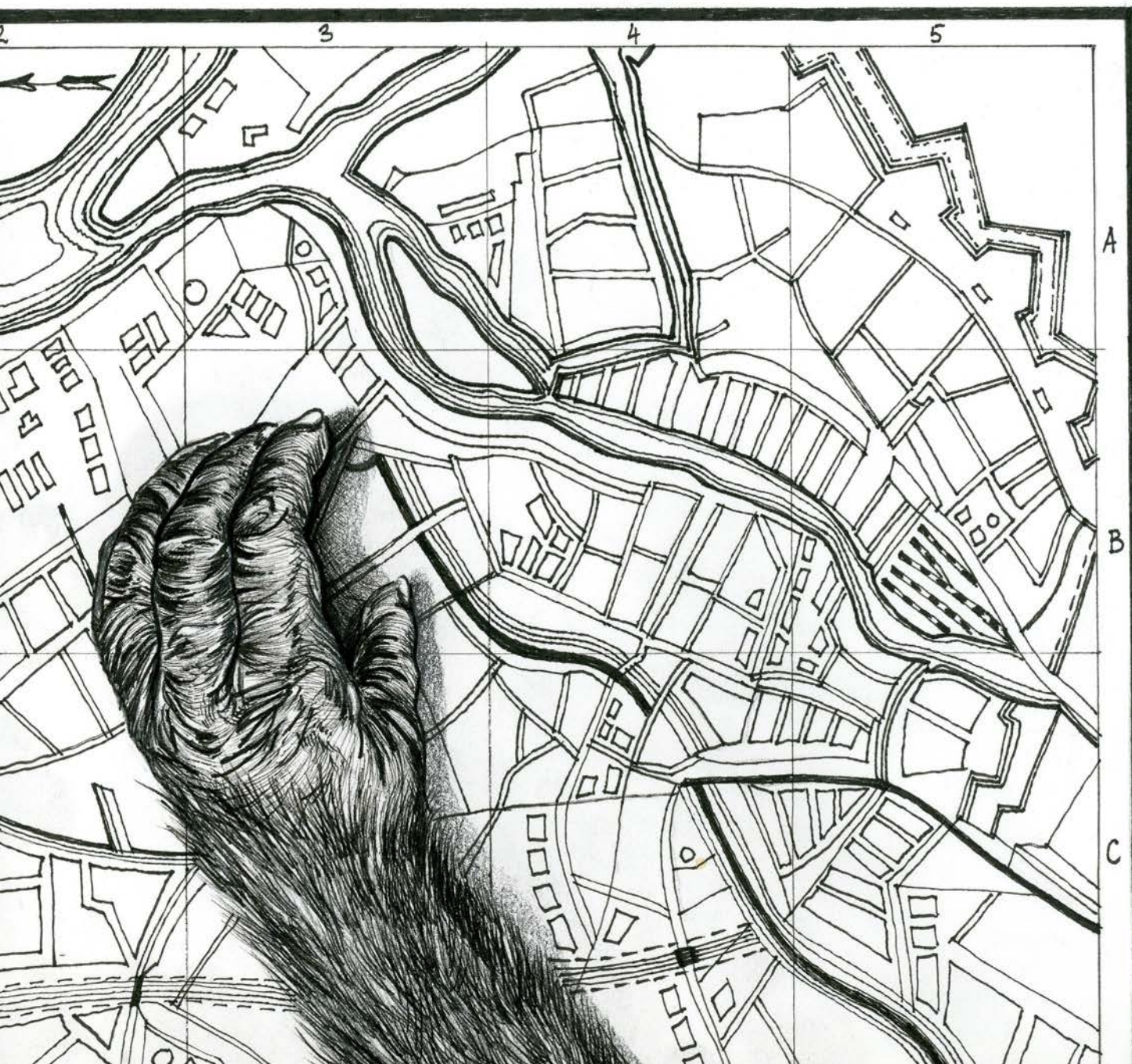
Drzewa odpadły, ale mam co jeść.
Trzymam się pióra i Szyszki.

3

Kukułka
luculus horologicus

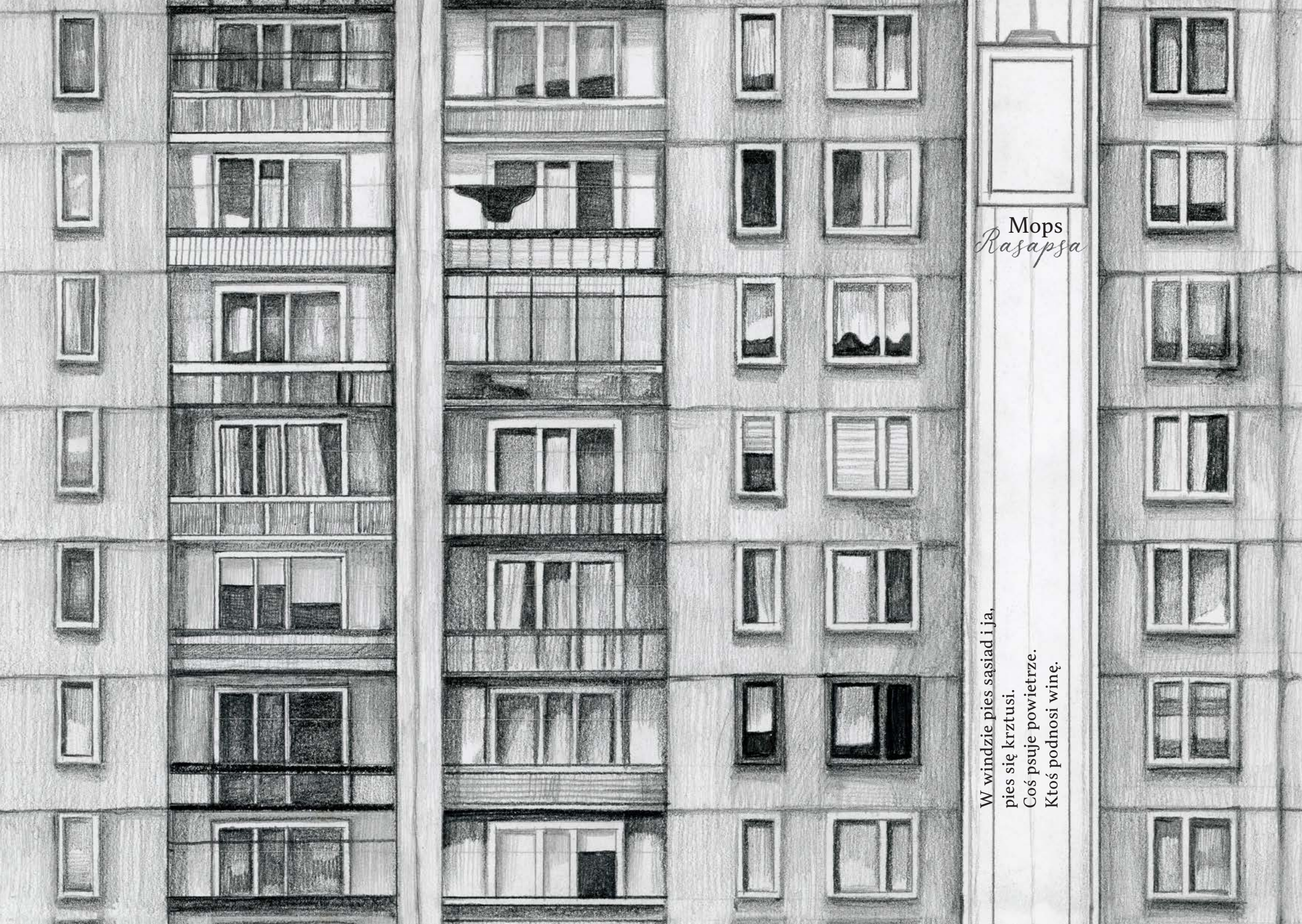
Gniazdo mam w zegarze.
Co godzinę
podrzucam ludziom czas.
Niech robia,
co do nich nie należy.

Małpa
Mappa

Naga,
ubrana w nastrój do podróży,
leży.

Mieszkają na niej okruszki.

Mops
Rasapsa

W windzie pies sąsiad i ja,
pies się krztusi.
Coś psuje powietrze.
Ktoś podnosi winę.

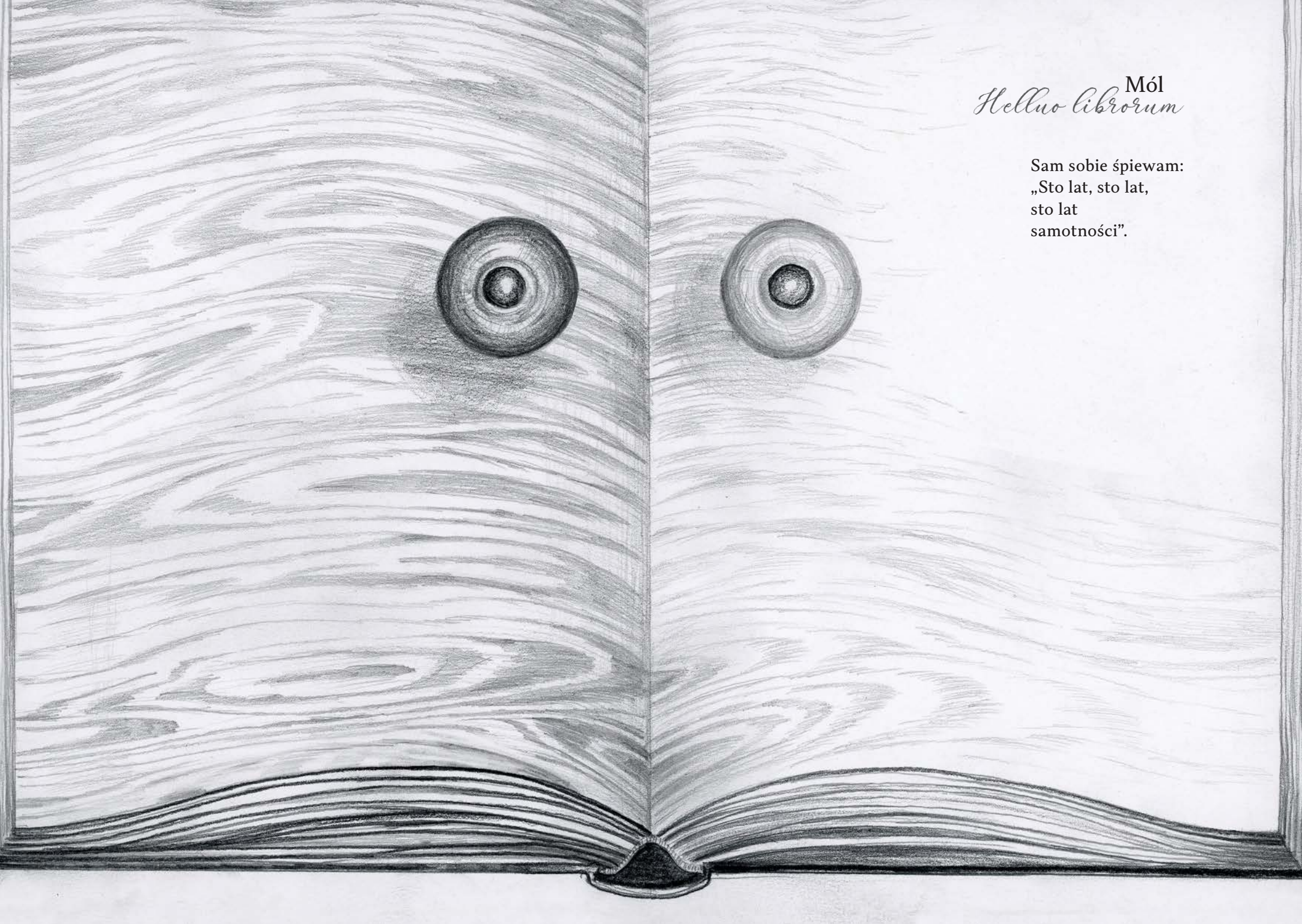
Motyl
Anima

Przeżarłem się, teraz
boli mnie moje robaczywe
ciało. W skurczach skrzydeł
czołgam się
jak gąsienica. Wracam

Mól
Helluo librorum

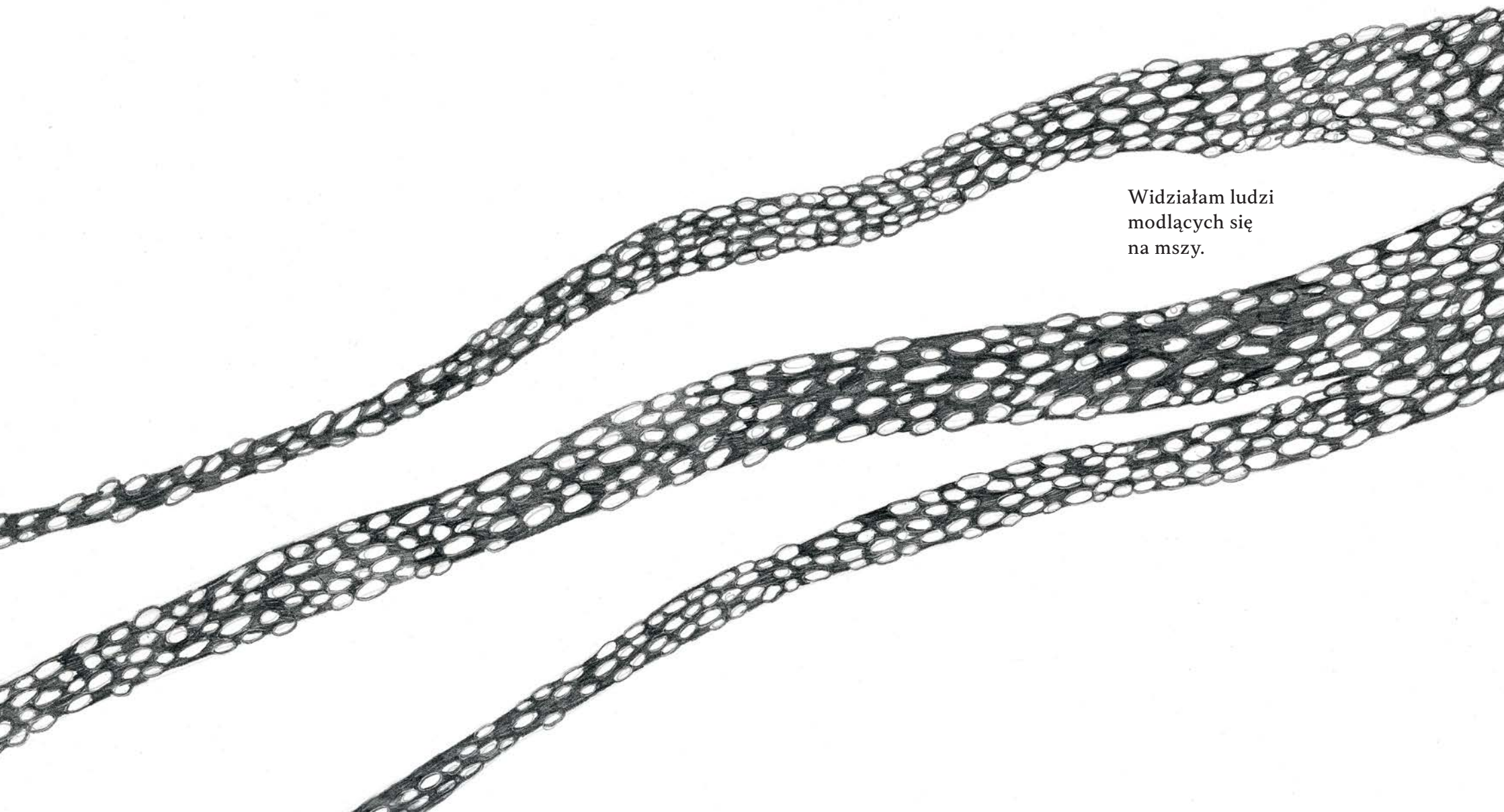
Sam sobie śpiewam:
„Sto lat, sto lat,
sto lat
samotności”.

Mszyca
lud nad Wyschta

Widziałam ludzi
modlących się
na mszy.

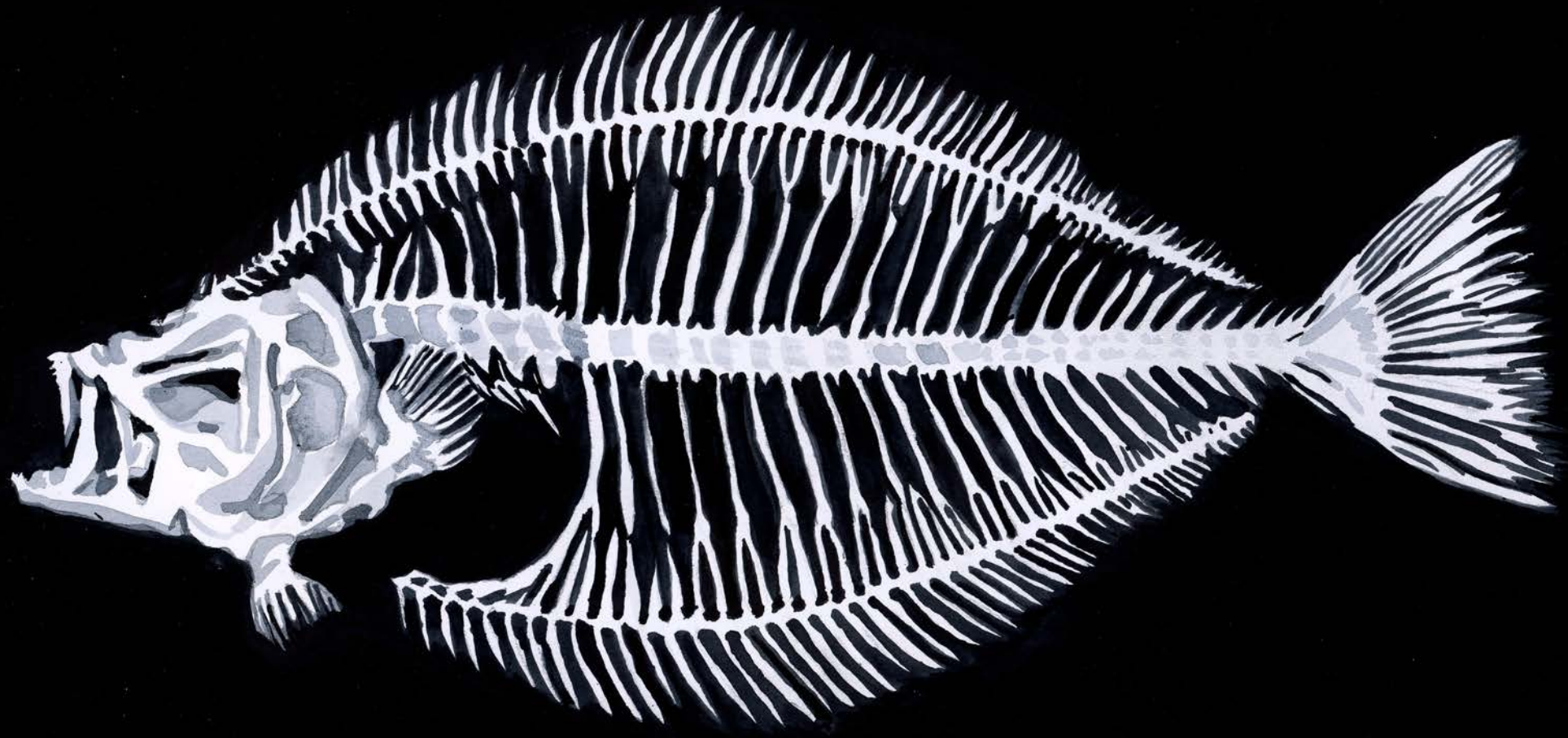
Mucha domowa
Musca domestica

Ogromnieje majestat muchy zabitej packą
i gdyby czas terazniejszy nie uragał przeszłości,
mucha byłaby już królową w koronie wiersza,
lecz jej bracia i siostry za nic sobie mają
majestat muchy zabitej packą,
lekce sobie ważą, fruwać i srają,
i nawet dobra pamięć nie płacze ich lotu.

Narcyz biały
Narcissus poeticus

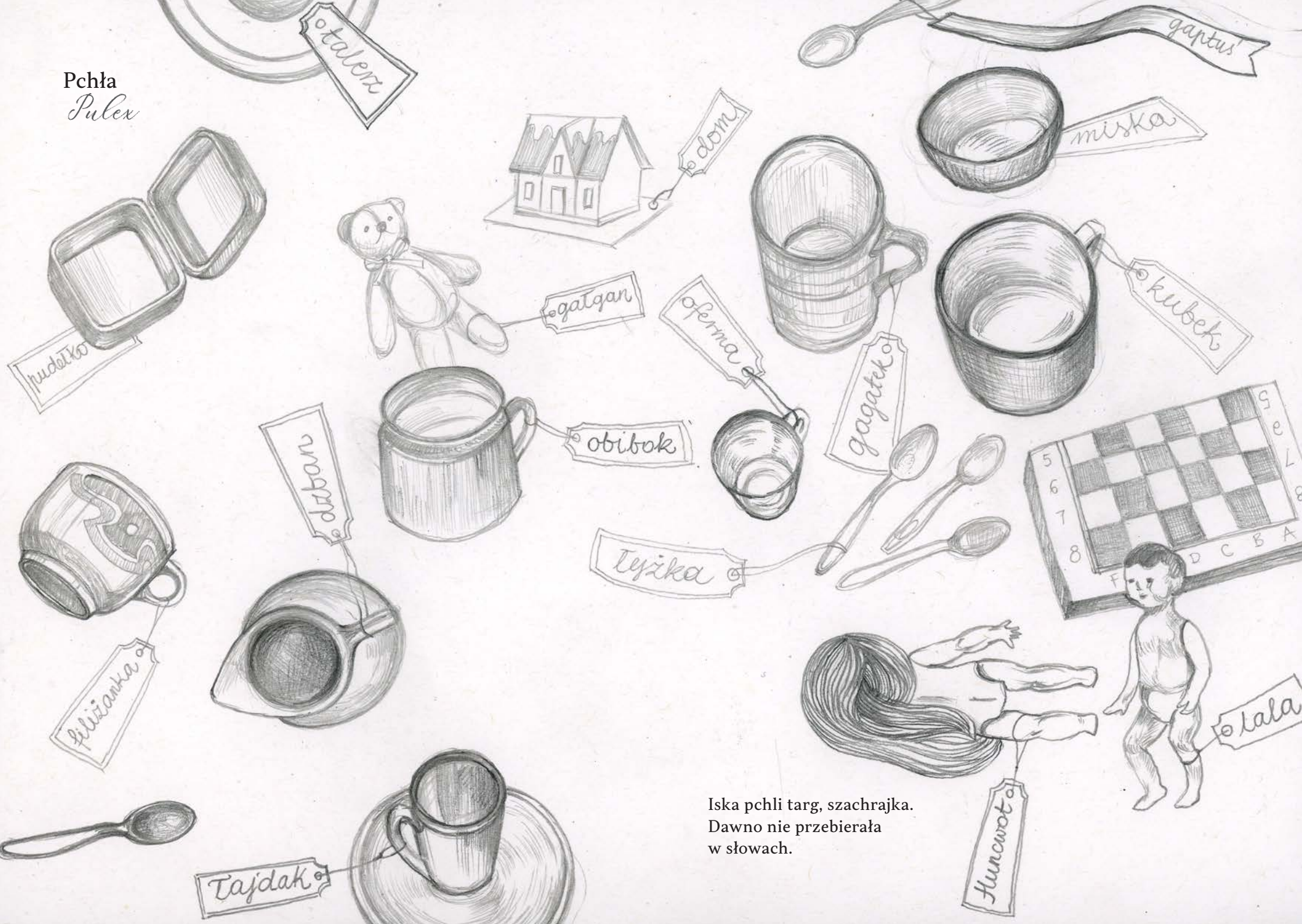
A wierszy po mnie tyle,
ilu ludzi na moim pogrzebie
w rzęsiły deszcz.

Nieryba
Piscis tumultus

Nie jestem rybą,
słyszysz?

Pchła
Pulex

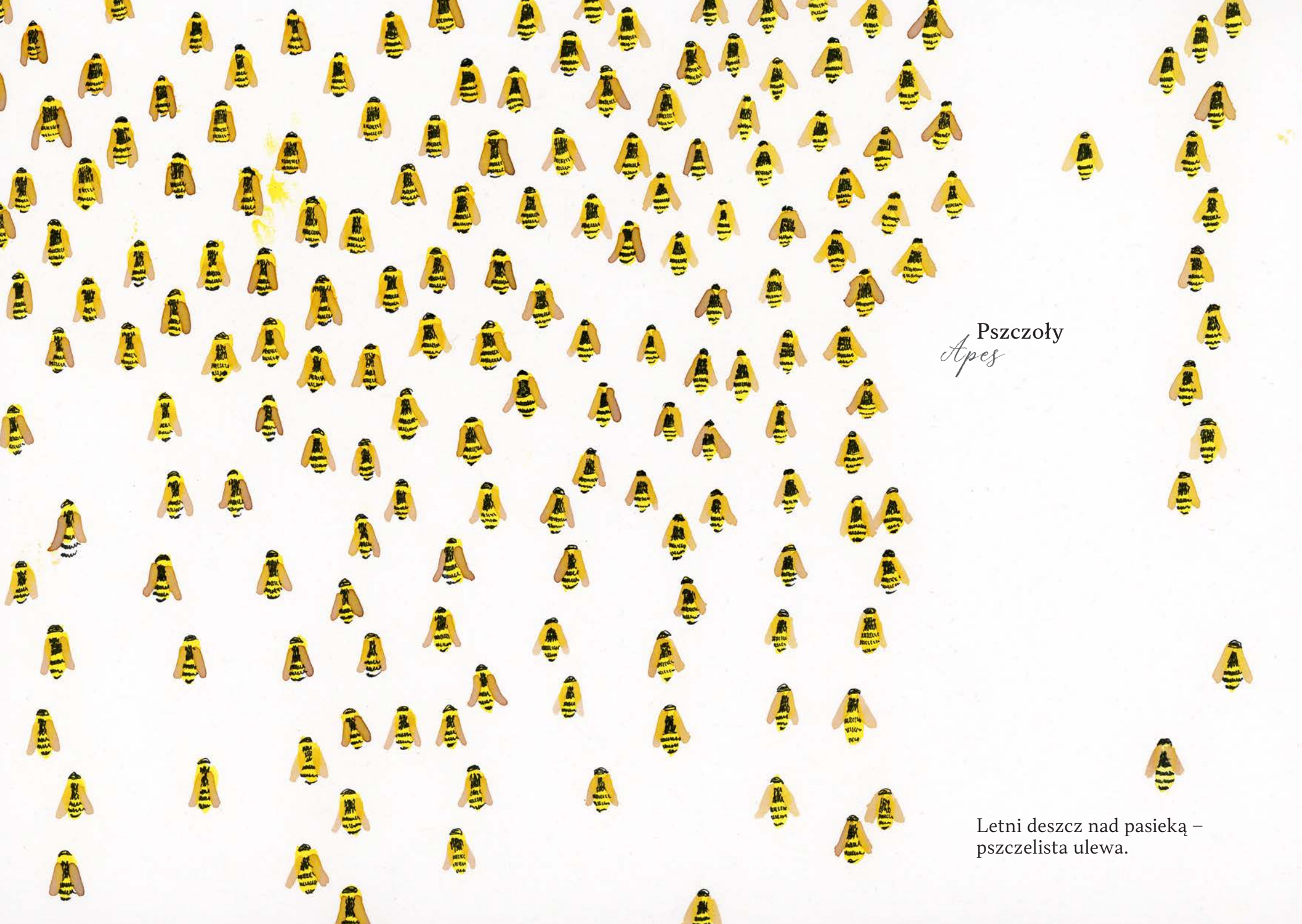

Iska pchli targ, szachrajka.
Dawno nie przebierała
w słowach.

A pencil drawing of a bus. The bus has a chimney on top, a driver's window, and several passenger windows. A dog is lying down in the front passenger seat, looking out the window. A bird is lying on the floor of the bus. The drawing is done in a simple, sketchy style.

Pies legawy
custos legum

Odbiło mu –
jest w suce.

Pszczoły
Apes

Letni deszcz nad pasieką –
pszczelista ulewa.

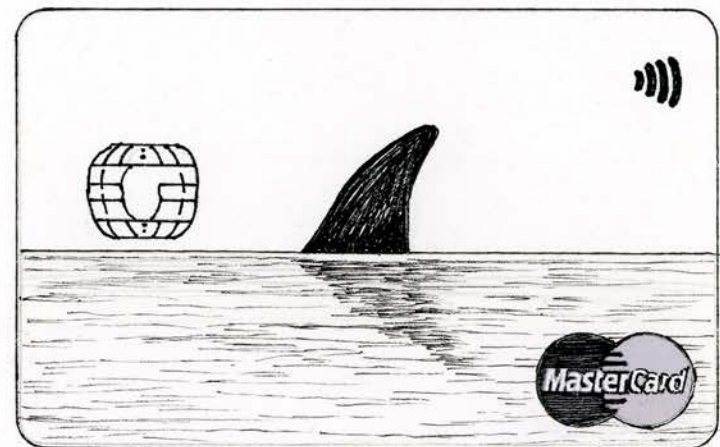
Potopola

Populus post factum

Bosa wysokość bez szala,
pani o żyłach królowej ziemi,
leży jak ją pan, panie
morusie, stworzył – piłą.
Jej milczenie to głos lodu,
jej korona to piędź,
stopa jest stopą życiową
trupa, beton pękł.
Wykrot jest,
można wpaść w szal.

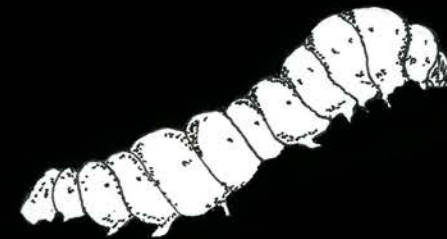
Rekin
Negotiator

Nieskłonny do wynurzeń
milczę, bo nie umiem mówić.

Misie i tak nie mają ze mną szans.
Wygryzam.

Robaczek
Insectulum

Dzisiaj jest jeden z tych dni,
kiedy czuję, że pełzam
po Niczym.

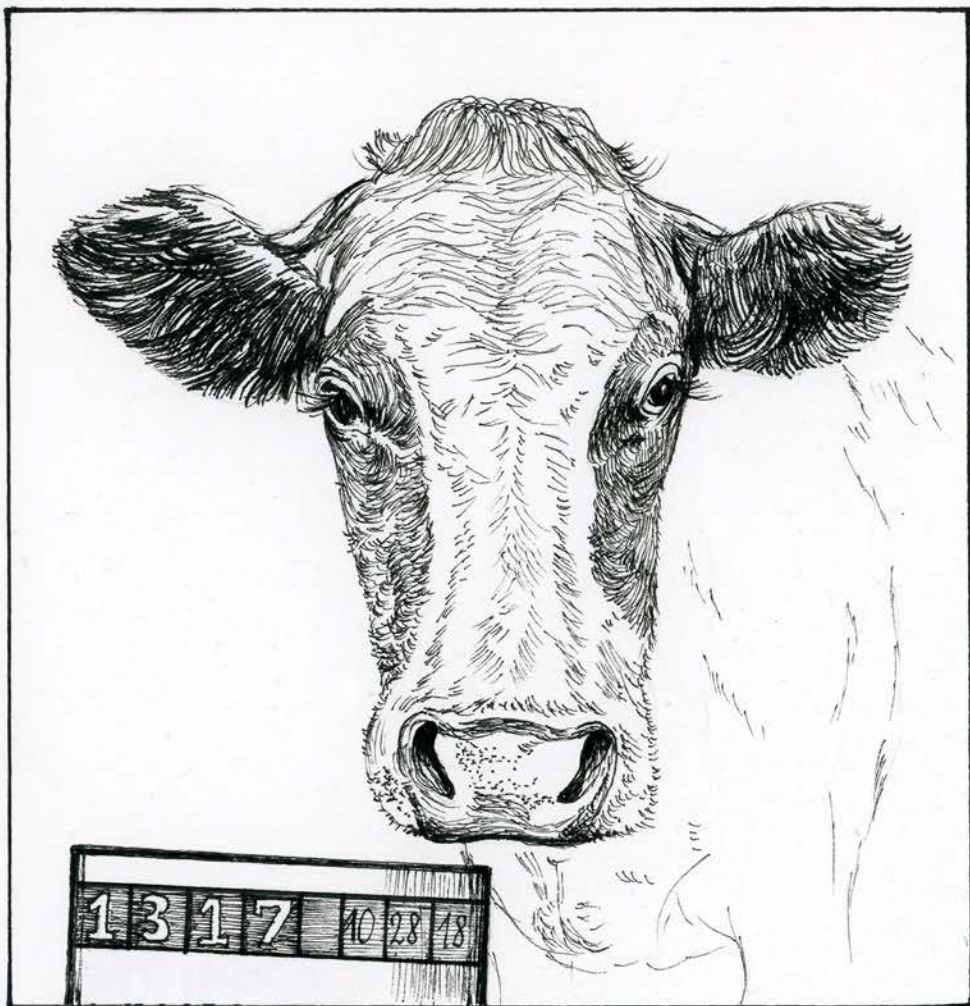

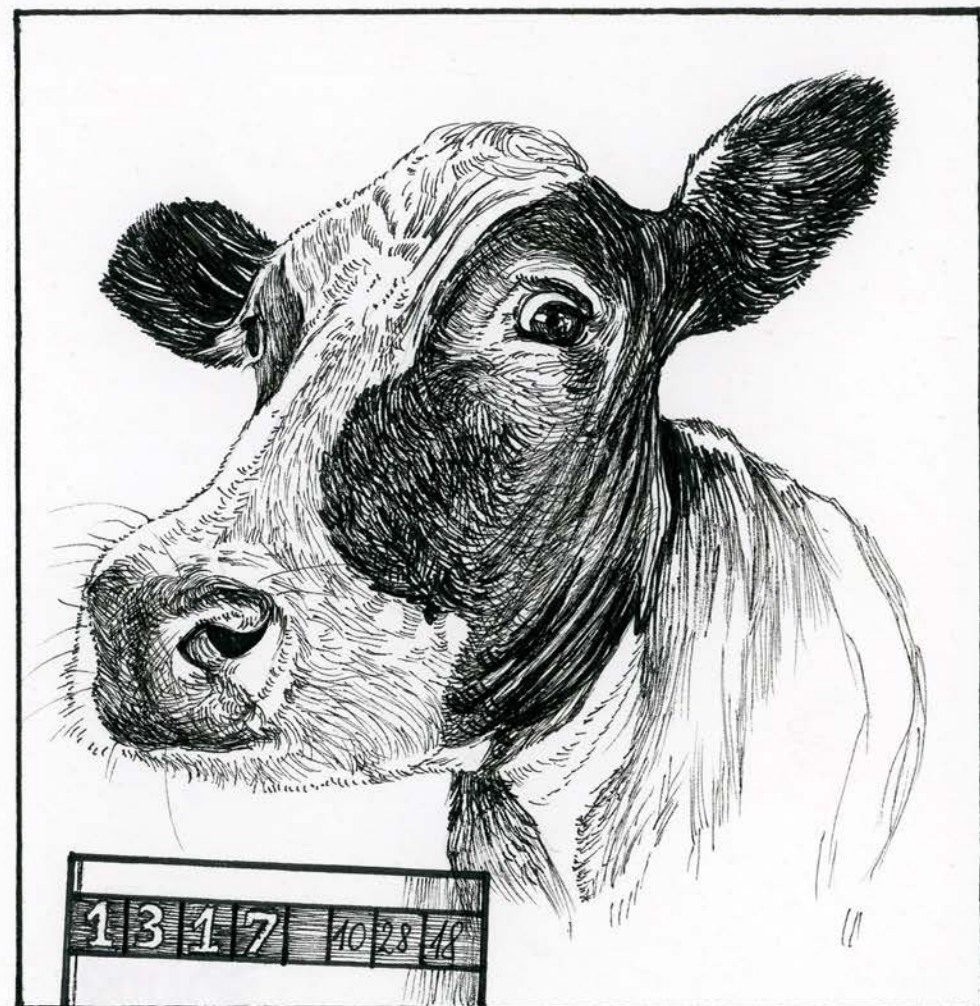
Robinia i
Robinia et

Robinia i mlecz,
polana zasłania ci eden.
Przesuń się, teraz:
cherubin i miecz.
Widzisz?

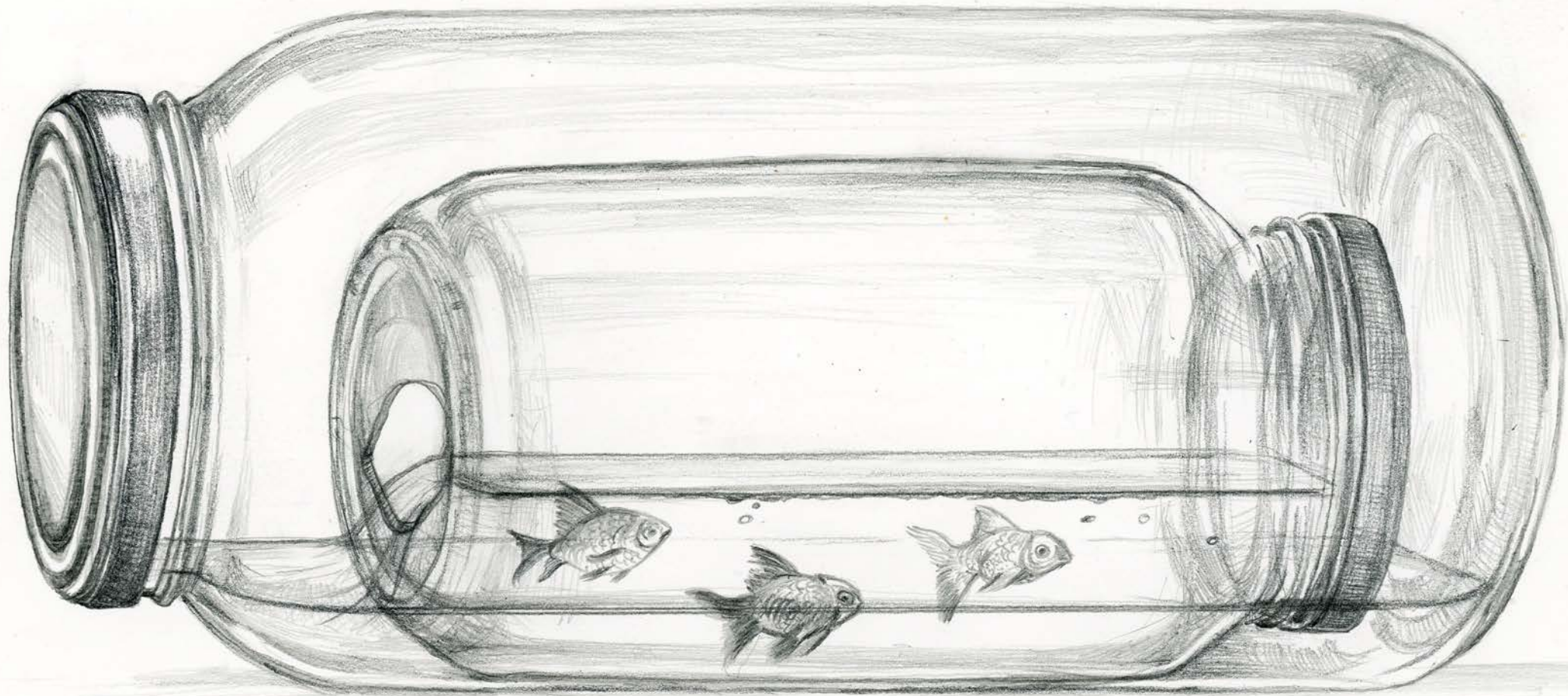

Roślinożerczyni
Domina herbivora

Odgryzłam mu
język. I co?
Trzeba było
uważać na słowa, a nie
od razu, że krowa.

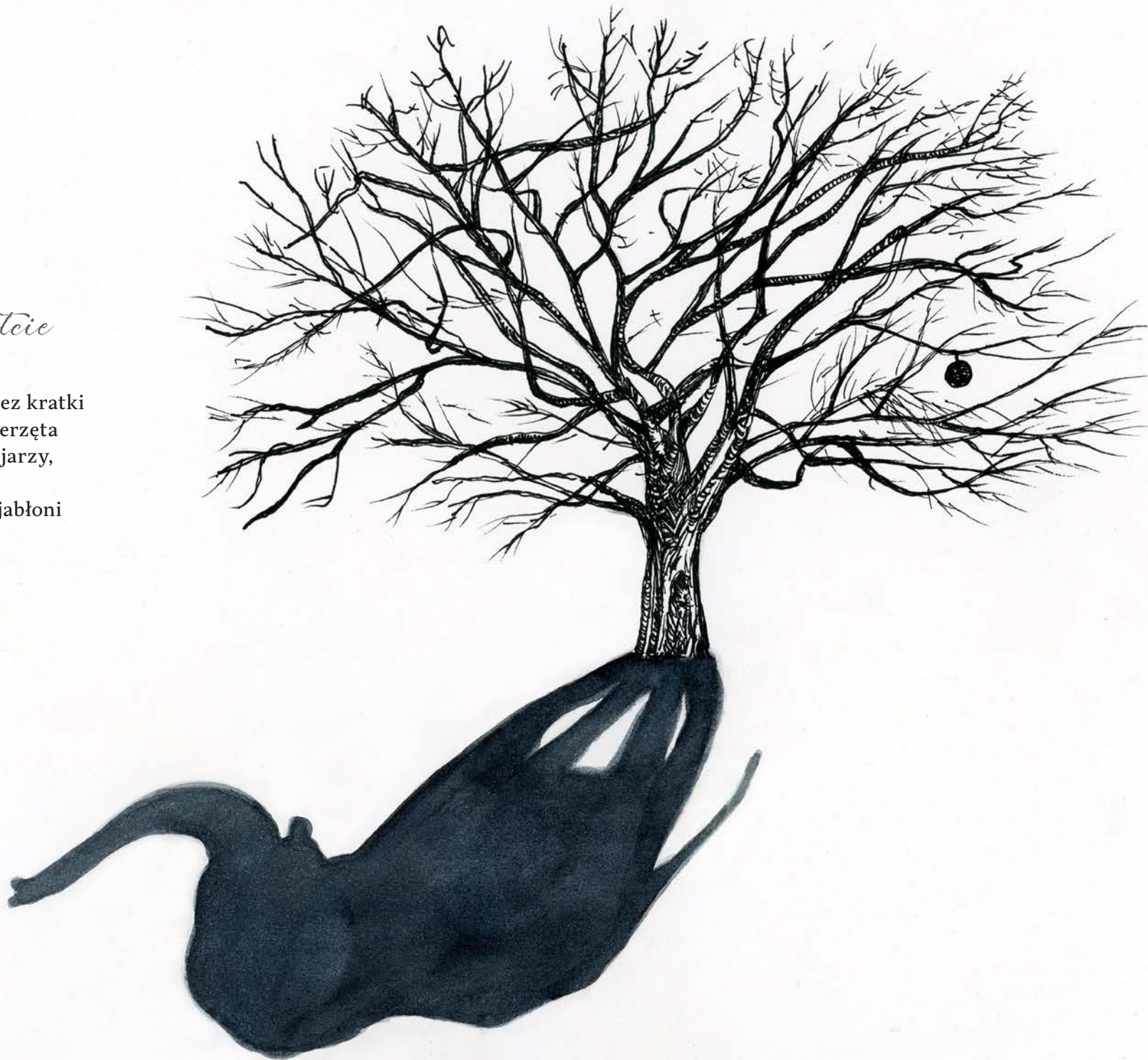

Ryba
Piscis

Płyn pod prąd,
wetuj stratę.

Sadło słońia
Urwipotcie

Dopóki w zoo przez kratki
karmią ziele i zwierzęta
tym, co im się skojarzy,
co się derywuje –
dopóty jabłko od jabłoni
pada niedaleko,
od słońia słońina.

Skog Skog

Milczą na cały bór. Ikeo,
jak to drewno boli.
Takich rzeczy się nie wypacza.
Wykluczone! Drzwi, mimo zawiasów
wstawiam się za wami. Za was
wołam o pomstę do lasu,
szukam oparcia u drzew,
pukam w niemalowane,
nasłuchuję. Mowy nie ma.

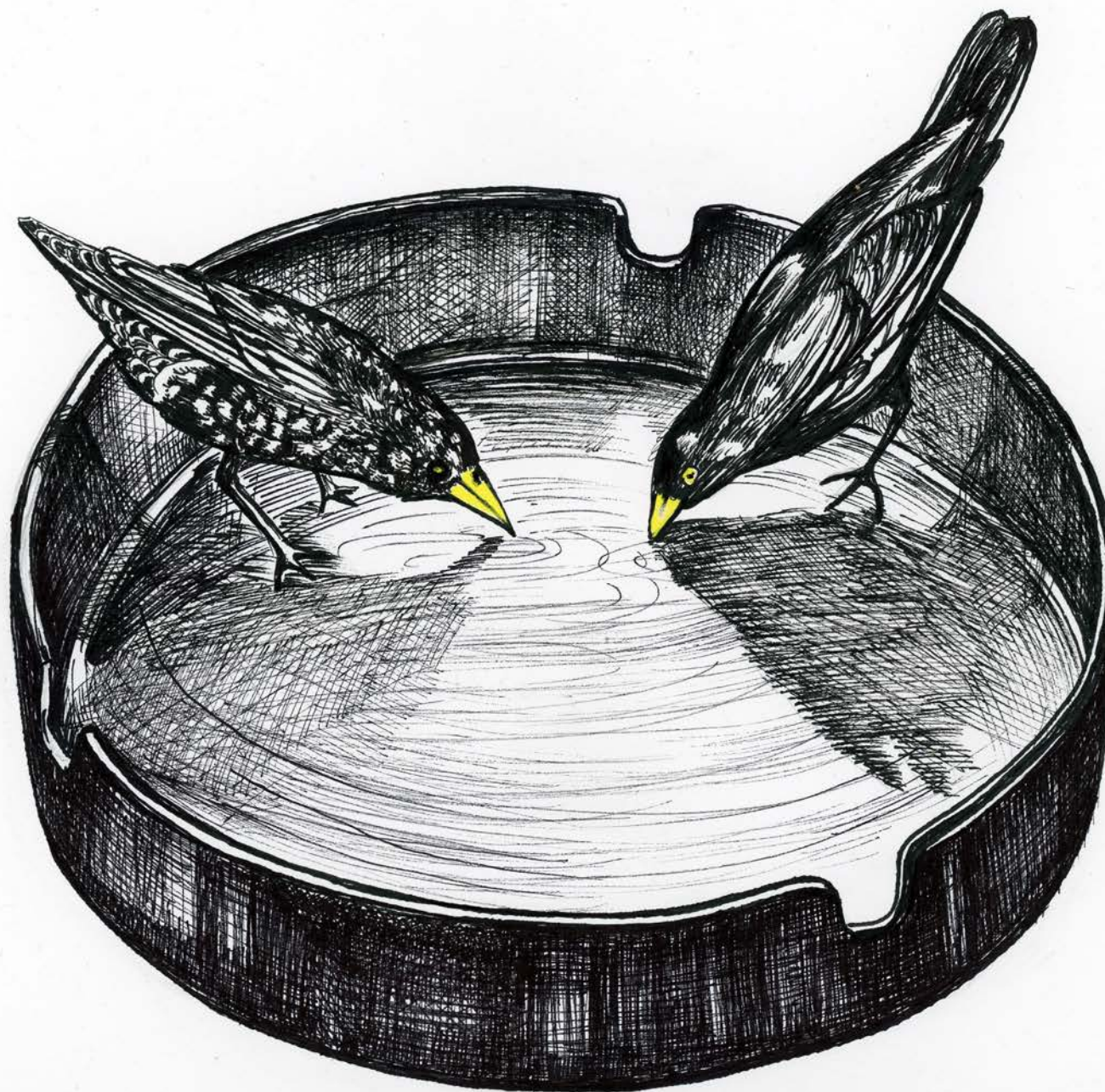
Ślimak
Helix

Wszędzie dobrze, lecz przed domem
najlepiej –
powiedział ten, co odszedł.

Szpak zwyczajny
Sturnus vulgaris

Kolonie
na Orawie,
wschód.
Przez cały turnus
estońska pogoda –
melancho
i nuda.
Wiewiórki
łuszczyły pestki
(łuskały słonecznik).
Czarne pety
gasiliśmy w moczu.

Szrama półkrzyżyk
Polygonia t-album

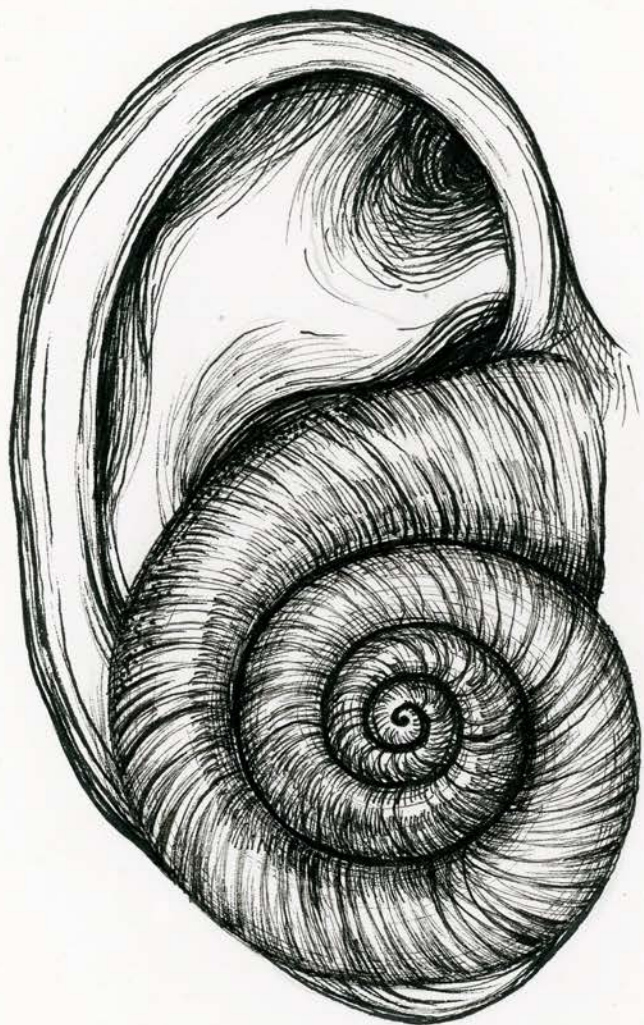

Poranne splątanie.
Serce trzepocze, a myśli
przemykają przez głowę lotem bielinka.
W lewo, w lewo, pika w dół
i od razu w górę,
w prawo i na skos, ani się obejrzał,
mylą tropy, kluczą, nie dają się złapać;
i znów unik, i nagły skręt, i świeca. Byle nie wpaść
w siatkę na motyle. (To świadomość).
Larwy zdań, zewłoki wersów. Jest ciemno jak w dupie,
a ty wielokątną stopą
właśnie wymacałeś dwa kapcie pod łóżkiem.
Nie widzisz, że każdy jest innego gatunku.
Wychodząc z pokoju, walisz we framugę
kapuścianym łbem. Wszystko się wyjaśnia.
Piętno na twym czole ma kształt T.

Szyszka zapachowa
Liberum arbitrium

W sklepie dziesiątki szyszek
pytają mnie, kim jestem.
Chciałbym mieć je wszystkie.
Na stojąco, jak drzewo,
umieram z własnej woli.

cochlea Ślimak

Wydzielam śluzie szlaki,
na ucho piszę taki
tekst:
„Wydzielam rzece racje,
te racje to narracje”.
Smuży się sens.

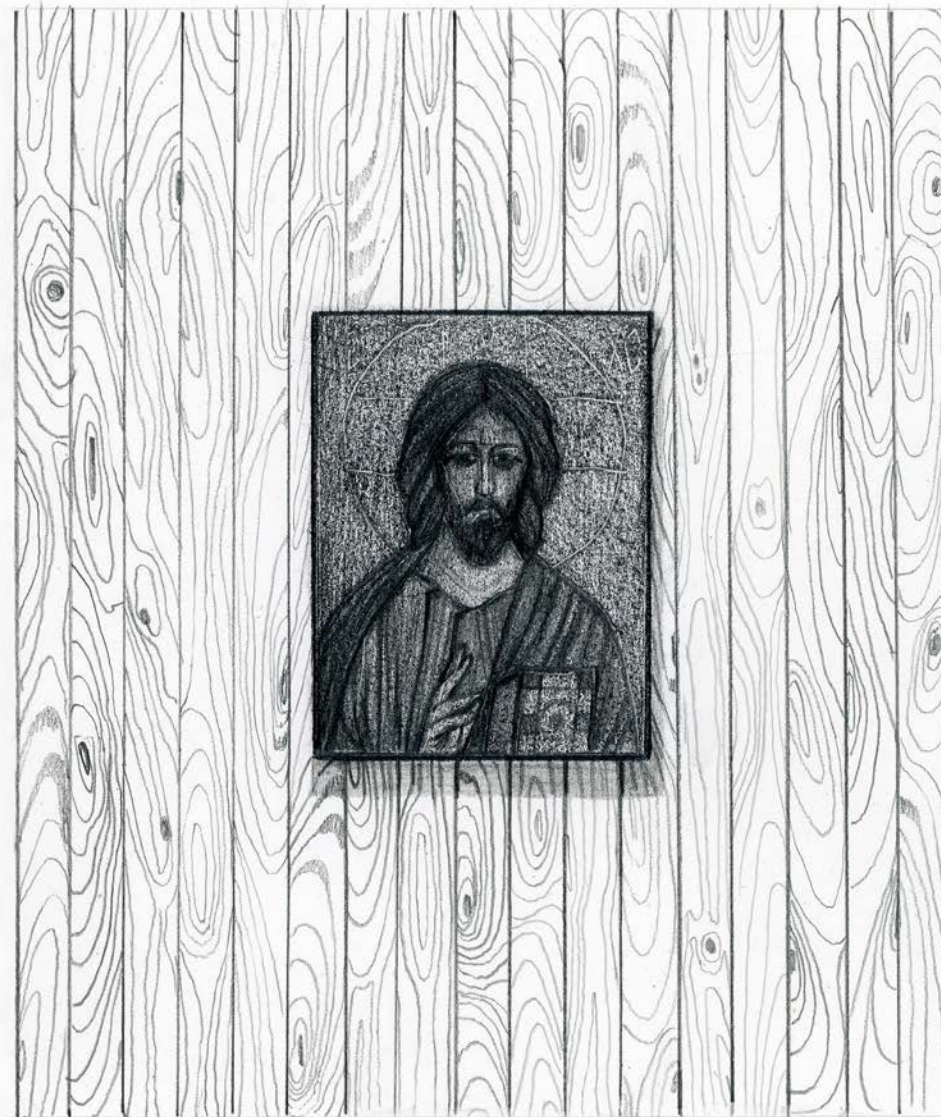

Świnia
Sus

Są miejsca na moim ciele,
na których mam płęć grubej świni –
połacie sadła.
Wzrokiem skaczę między nimi.

Wąż
Serpens

W koronie Drewna, które obrasta
w mech i nieporozumienia,
syczy wąż: Wybieraj!
Ludzie czy boazeria.

Wiewiórka
Sciurus transilvanensis

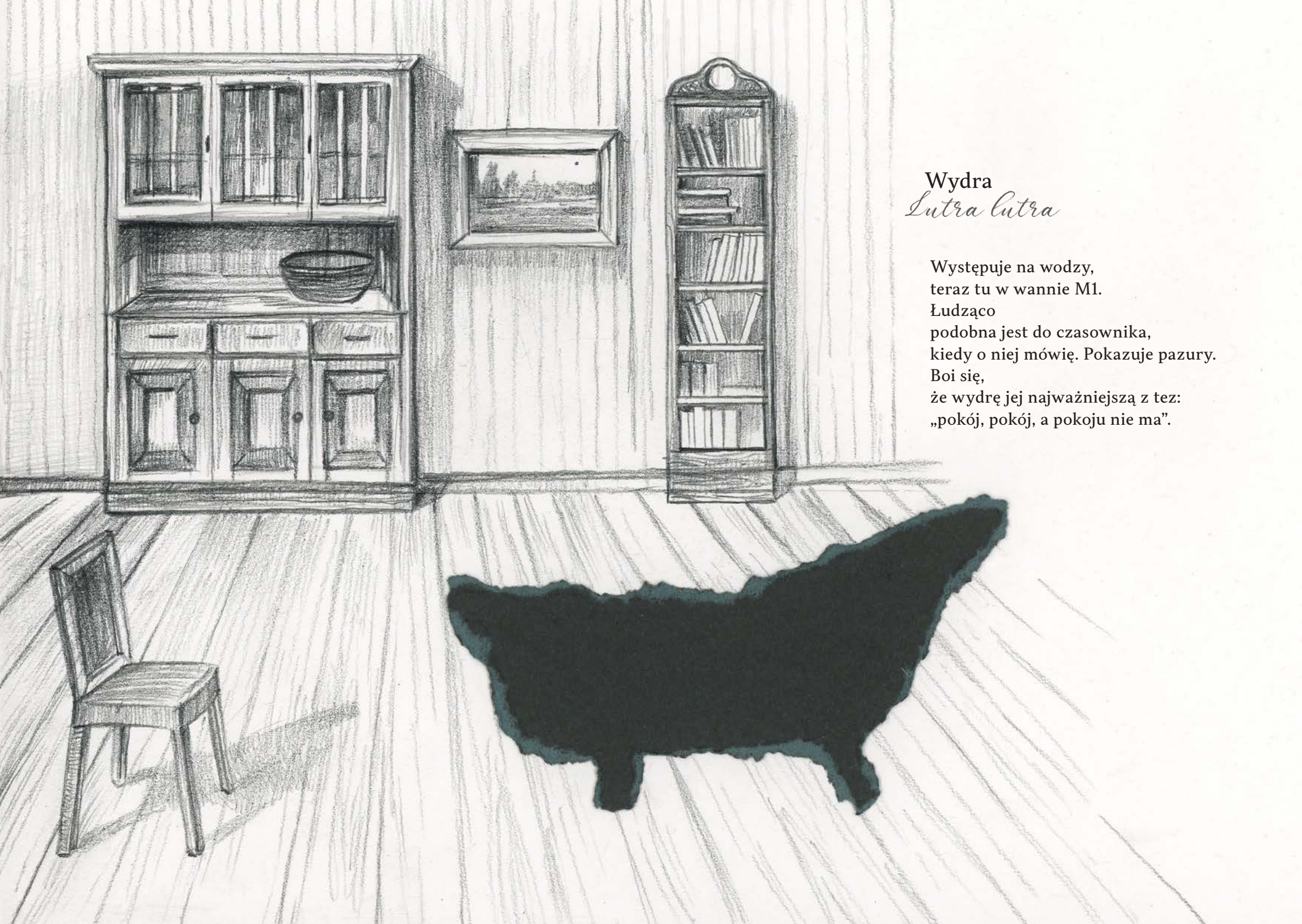
Od drzewa do drzewa
przenika kraj –
mała Rumunka w rudym giezłeczku,
wycierucha.

Wszak
Pediculus samizdatus

(...) w czasach tych
„polski koncentrat pomidorowy”
był już wszak
chroniony ustawką.

Wydra
Lutra lutra

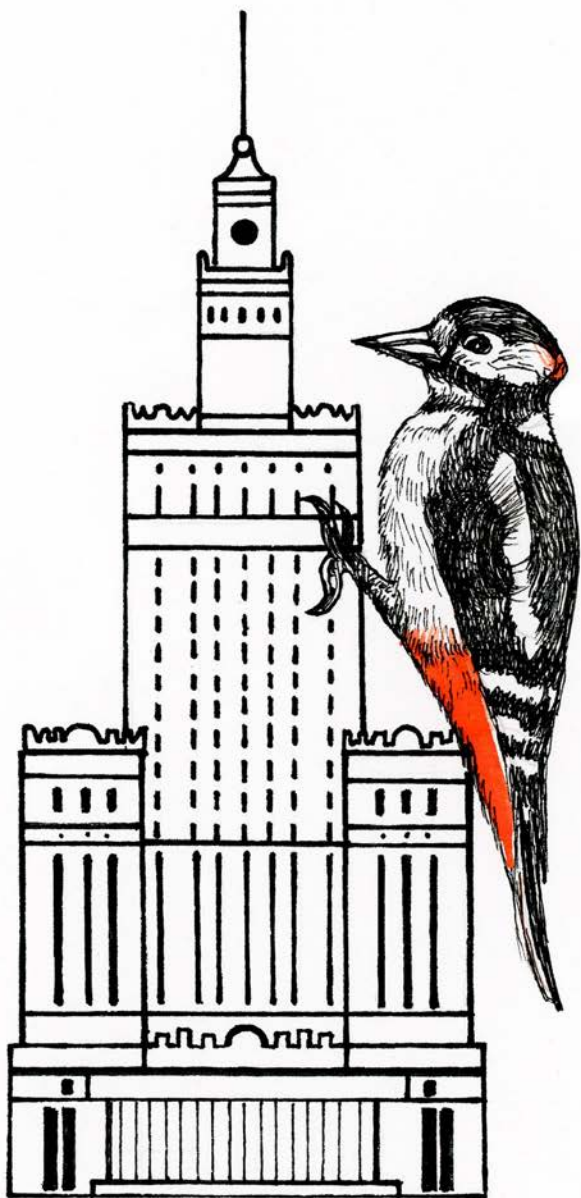
Występuje na wodzy,
teraz tu w wannie M1.
Łudzaco
podobna jest do czasownika,
kiedy o niej mówię. Pokazuje pazury.
Boi się,
że wydrę jej najważniejszą z tez:
„pokój, pokój, a pokoju nie ma”.

Żaba trawna
Rana temporaria

„A po ścieżce skacze żaba...
Kto się boi, ten jest baba” –
Nie dygaj, przejdzie, to tylko Staff.
Rany, znów rechocze.

Żuł
Geotrupes

Pod świerkiem świerknie żuk,
wyżej słyhać głos podobny do śmiechu:
Czy dwudziestego grudnia umarła w Polsce demokracja?
To tylko dzięki, odpukać. To jego cyrkuł, do rzeki.
Niby zdycha z przepracowania,
ale ciągle trzyma się gałęzi. Zdrowie
dopisuje kolejny artykuł. Pod świerkiem konar,
obok kona żuł.

* * *

* * *

Łąka,
rozłąka –
antologia westchnień.

Na marginesie spotkań w łazienkach królewskich
człowiek z dziurą w płocie czoła (*Homo patiens*)
zastanawia się*,
czy jest możliwa poezja po oświeceniu

* tak i nie na pewno / nie można / sugerować się tytułem

ANNA WALIGÓRSKA

siostra cioteczna Agnieszki

(ur. w 1979 r. w Bydgoszczy) – malarka, zajmuje się malarstwem sztalugowym, ściennym, witrażem oraz projektowaniem. Wystawia w kraju i za granicą. Ukończyła Akademię Sztuk Pięknych w Gdańsku, gdzie obecnie pracuje na stanowisku adiunkta w pracowniach malarstwa oraz malarstwa ściennego i witrażu.

Jej prace można zobaczyć na stronie: www.annawaligorska.com

MIŁOSZ WALIGÓRSKI

rodzony brat Ani

(ur. w 1981 r. w Bydgoszczy) – sławista, hungarysta. Przekłada ze słowackiego, węgierskiego i języków południowosłowiańskich. Opublikował cztery zbiory poetyckie: *36 sposobów na pustkę* (2012), *32 ślady ku* (2015), *Długopis* (2017), *Sztuka przekładu* (2018), oraz dwa tomy prozy: *Kto to widział* (2016) i *Małe prozy* (2016, razem z Anną Waligórką).

AGNIESZKA MATULA

siostra cioteczna Mitozsa

(ur. w 1980 r. w Bydgoszczy) – grafik prawie od urodzenia i typoholik, fotograf, malarka czasem. Ukończyła Akademię Sztuk Pięknych w Gdańsku, od ponad 11 lat zajmuje się projektowaniem graficznym. Obecnie mieszka w Cork w Irlandii, gdzie kontynuuje swoje graficzne pasje.

Jeżeli język wywodzi się z onomatopei, jak postuluje teoria ding dong, poezja – ze swoimi rymami, rytмами i orkiestracjami – może jawić się jako próba restytucji dawnego porządku, utraconego raju, w którym ganiamy na golasa, usiłując złożyć usta tak, by wyrazić światło. Szczególnie gdy, jak tutaj, poezja ewidentnie szuka czegoś w językowych skojarzeniach, jakby tęskniła ku podobieństwu i tożsamości, zagubionym i pogmatwanym w przypadkowości rozwoju języka po wygnaniu z Ogrodu. Jeżeli nasze pierwsze słowo było imitacją głosu zwierzęcia (bardziej partykularna teoria hau hau), wszystko co z językiem stało się po tym, kiedy to pierwsze słowo już padło, było żmudnym procesem odrywania się od pierwotnego „auuu”. Nasze budowane od tysięcy lat kłamstwo wobec bestii, której skowyt ukradliśmy, jest wszystkim, co mamy, jest całą naszą cywilizacją. Jeżeli jednak, jak to ujął niedawno najpotężniejszy obecnie człowiek na świecie, „bing bing, bong bong bong, bing bing”, jesteśmy nadal w punkcie wyjścia albo już w punkcie dojścia... Kilkadziesiąt emblematów autorstwa Miłosza i Anny Waligórskich szczęśliwie sytuują nas gdzieś pomiędzy. Brat i siostra wspólnie rozpychają ten środek, to jedyne miejsce, w którym może jeszcze mieszkać człowiek otoczony murami determinizmów. To artysta mówi tu naturą i zakreśla jej kształt. To człowiek przypisuje tu jej sensy, przy pełnej świadomości jak osobna i uwewnętrzniona zarazem jest to siła, z nabożnym stosunkiem wobec jej jednoczesnej potęgi i delikatności.

Piotr Andrzejewski

